

บทที่ 2

กรอบแนวคิดทฤษฎี

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา กับ ชุมชน เป็นไปอย่างสมบูรณ์จึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าและตรวจสอบวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการวิจัยในครั้งนี้ โดยแยกกล่าวรายละเอียดออกเป็น 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 แนวความคิดที่เกี่ยวกับชุมชน
- ตอนที่ 2 กล่าวถึงความร่วมมือของชุมชน
- ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดที่เกี่ยวกับชุมชน

แนวความคิดที่เกี่ยวกับชุมชนได้เป็นที่สนใจและปรากฏออกมาหลายศตวรรษแล้ว ชุมชนเป็นหน่วยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับประชากรและสภาพแวดล้อม จีวรพรรณ กาญจนจิตรา ได้รวบรวมแนวความคิดที่เกี่ยวกับชุมชนของนักปราชญ์ในสมัยโบราณและได้สรุปไว้ดังนี้

Plato ได้บรรยายถึงสภาพสังคมที่เลอเลิศที่สุดในหนังสือ Republic สภาพสังคมในแนวความคิดของ Plato จะมีแต่ความผาสุก เพราะผู้ปกครองเป็นราชาปราชญ์ คือ เป็นทั้งราชา มีอำนาจและเป็นปราชญ์มีความรู้ นอกจากนั้นในหนังสือเล่มนี้ยังได้บรรยายถึง การแข่งขัน การรวมอำนาจการปกครอง ระบบทางสังคม ซึ่งมีการจำกัดการเลื่อนชั้นทางสังคม จึงทำให้การดำเนินชีวิตภายในสังคมเป็นไปอย่างราบรื่น ต่อมา Saint Augustine ได้แต่งหนังสือชื่อ City of God ได้วาดภาพชุมชนซึ่งมีแต่ความอุดมสมบูรณ์ ประชาชนไม่ต้องแก่งแย่งกัน อยู่กันด้วยความปรองดองรักใคร่สามัคคีกันอย่างดี และในศตวรรษที่ 19 Sir Thomas More ได้เขียนหนังสือชื่อ UTOPIA ก็ได้บรรยายถึงชุมชนที่อุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยความเลอเลิศต่าง ๆ เช่นเดียวกัน

แต่จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนต่าง ๆ ปรากฏว่า ไม่มีชุมชนใดเลยที่

จะทำได้ หรือเป็นไปตามแนวความคิดเหล่านั้น ดังนั้นจึงได้มีการที่จะพยายามประยุกต์แนวความคิดเหล่านั้นมาใช้ให้ได้ ซึ่งในปัจจุบันนี้แนวความคิดที่เกี่ยวกับชุมชน ประกอบด้วย แนวความคิดที่เป็นปรัชญา อุดมการณ์ และวิธีการที่จะได้มาซึ่งชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี เช่น นักเศรษฐศาสตร์ วัตถุประสงค์ชีวิต (Quality of life) โดยดูจากดัชนีของการบริโภคและอุปโภค นักจิตวิทยา แสวงหาวิธีการในการให้การบำบัดรักษาชุมชนเพียงอย่างเดียว โดยมีได้พิจารณาถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม เช่นนักสังคมวิทยาได้พิจารณา คือ การกระทำระหว่างกันทางสังคม (Social Interaction) และการร่วมมือกันในสังคม¹

ความหมายของชุมชน

คำว่า "ชุมชน" ได้เป็นที่สนใจของนักสังคมวิทยามาเป็นเวลาช้านาน และหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า ชุมชน ในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น

Dr.Charles R. Hoffer แห่งมหาวิทยาลัยมิชิแกน สเตต ให้ความหมายไว้ชัดเจนพอสมควรว่า "ชุมชนหนึ่งประกอบด้วยประชาชนซึ่งอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินที่ต่อเนื่องกันและเป็นผู้ที่มีความสนใจร่วมกันกับผู้อื่น อย่างน้อยหนึ่งอย่างหรือมากกว่า ที่เป็นเหตุให้ต้องอยู่อาศัยบนผืนแผ่นดินนั้น"

Arthur Dumham ให้ความหมายไว้ว่า "ชุมชนหนึ่ง คือกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ ที่ค่อนข้างหนาแน่นและติดต่อกัน และมีส่วนสำคัญของชีวิตทั่วไปอย่างเดียวกัน คงมองได้จาก มารยาท ประเพณี ชนบทรวมเนียม และแบบแห่งการพูด"²

จากพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ได้ให้ความหมายของ Community ชุมชน, ประชาคม ดังนี้

1. กลุ่มย่อยที่มีลักษณะหลายประการเหมือนกับลักษณะสังคม แต่มีขนาดเล็กกว่า และมีความสนใจร่วมกันประสานกันในวงแคบกว่า
- ชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่ ระดับความคุ้นเคย และการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจน

¹ จีรพรรณ กาญจนจิตรา, การพัฒนาชุมชน (กรุงเทพฯ : หอรัตนชัยการพิมพ์, 2523), หน้า 8-10

² สักญา สักญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชน (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2515), หน้า 19

พื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะบางอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน ชุมชนมีลักษณะทางเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ภายในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสร้างสรรค์ใกล้ชิดดีกว่า และมีความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพัน เอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดของชาติหรือศาสนา

2. ความรู้สึกและทัศนคติทั้งมวลที่ผูกพันปัจเจกบุคคลให้เข้าร่วมเป็นกลุ่ม³

ไพร์ตัน เดชะรินทร์⁴ กล่าวว่า ถ้าหากศึกษาโดยสรุปแล้วจะเห็นว่า ส่วนประกอบของชุมชนนั้นจะต้องประกอบด้วย

1. คน (People)
2. ความสนใจของคน (Common interest)
3. อาณาบริเวณ (Area)
4. การปฏิบัติต่อกัน (Interaction)
5. ความสัมพันธ์ของสมาชิก (Relationship)

ส่วน สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ให้ความหมายของชุมชนว่า ถ้ากล่าวโดยสรุปแล้ว ชุมชนประกอบด้วย

1. ประชากร
2. สถาบันทางสังคม และองค์ประกอบทางสังคม เช่น การศึกษา เศรษฐกิจ และการสาธารณสุข เป็นต้น
3. อาณาเขตทางภูมิศาสตร์⁵

จากที่กล่าวมาแล้วพบว่า ส่วนใหญ่ได้มุ่งอธิบายถึงส่วนประกอบของคำว่า ชุมชน ในหลักการที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาชุมชนเป็นการศึกษาลักษณะความเป็นอยู่ของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ลักษณะความเป็นอยู่ของชุมชนดังกล่าว จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณา

³ พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย: ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์ พรินติ้ง กรุ๊ป, 2532), หน้า 72

⁴ ไพร์ตัน เดชะรินทร์, การบริหารงานพัฒนาชนบท (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2524), หน้า 7

⁵ สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชน (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2535), หน้า 8

วิเคราะห์ปัญหา และความร่วมมือของชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนในการสร้างความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อโรงเรียนประถมศึกษาต่อไป

การแบ่งประเภทของชุมชนไทย โดย ไพรัตน์ เดชะรินทร์

พิจารณาในลักษณะสำคัญ 3 ประการด้วยกันคือ

1. แบ่งตามลักษณะการปกครอง (Administrative Unit)
 2. แบ่งตามลักษณะกิจกรรมทางสังคม (Social Activities)
 3. แบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม (Social Relation)
- ซึ่งในการแบ่งแต่ละประเภทนี้มีรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไปนี้

แบ่งตามลักษณะการปกครอง (Administrative Unit) การแบ่งตามลักษณะการปกครองของไทยตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2475 ได้แบ่งออกเป็น

- ก. หมู่บ้าน ประมาณ 200 คนเป็นหมู่บ้านหนึ่ง
- ข. ตำบล หลายหมู่บ้านรวมกันราว 20 หมู่บ้านหรือมีพลเมืองราว ๆ 200 คนขึ้นไป
- ค. อำเภอ ท้องที่หลายตำบลหรือมีพลเมืองราว 10,000 ขึ้นไป

ในตำบล อำเภอ และจังหวัด ยังแบ่งรูปการปกครองออกเป็นสุขาภิบาล และเทศบาล

ก. สุขาภิบาล เมื่อท้องถิ่นมีความเจริญในขั้นแรกยังไม่ถึงขั้นที่จะจัดตั้งเป็นเทศบาลได้ โดยดำเนิน

1. เนื้อที่ของเขตแต่ละแห่ง ควรมีขนาดประมาณ 1-4 ตารางกิโลเมตร
2. ควรมีร้านค้าประมาณ 10 ห้อง
3. ประชากรประมาณ 1,500 คน

ข. เทศบาล เมื่อท้องถิ่นใด ๆ มีสภาพอันสมควรยกฐานะท้องถิ่นเป็นเทศบาล ให้จัดตั้งเป็นเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร แล้วแต่กรณี สำหรับเทศบาลตำบลมีได้ระบุว่าต้องมียพลเมืองหรือมีความหนาแน่นของพลเมืองอย่างน้อยเท่าไร

เทศบาลเมือง ได้แก่ท้องที่ที่มีราษฎรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป คิดเฉลี่ยความหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

เทศบาลนคร ได้แก่องค์ที่มีราษฎรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป คิดเฉลี่ยความหนาแน่น ไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

แบ่งตามลักษณะกิจกรรมทางสังคม (Social Activities) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

ก. ศูนย์การค้า (Trade Center) ตามหัวเมืองต่าง ๆ อาจจะเป็นตัวอำเภอ เมือง หรือตัวอำเภอที่เป็นที่ตั้งของเขตสาขาภิบาล

ข. ศูนย์กลางขนส่ง (Transportation Center) เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นตามเส้นทางคมนาคม หรือเส้นทางขนส่งอาจเป็นทางรถยนต์

ค. ศูนย์กลางของการบริการ (Service Center) ชุมชนแบบประเทศไทยมีไม่มากนัก เช่น ชุมชนบางแห่งมีบริการที่แตกต่างกัน อย่างจังหวัดนราธิวาส ตัวอำเภอมีบริการด้านการปกครอง บริการด้านการศึกษา ขณะที่บริการด้านความบันเทิงมีมากที่อำเภอสุโขทัย โกลกมีมาก และบริการดี

แบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม (Social Relation) จะคำนึงถึงความสัมพันธ์ของบุคคลในชุมชนนั้น มักจะคำนึงถึงความสัมพันธ์ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ ควบคู่กันไป หรือกล่าวว่าเป็นการพูดถึงความสัมพันธ์ตั้งแต่สถาบันครอบครัว เครือญาติ เพื่อนบ้าน และการร่วมอย่างไม่เป็นทางการในสังคม เป็นการแบ่งชุมชนทางสังคมวิทยา เมื่อพิจารณาการแบ่งชุมชนของไทยตามลักษณะนี้อาจแบ่งชุมชนออกเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ

1) ชุมชนชนบท (Rural Community) ลักษณะของชุมชนไทยส่วนใหญ่จะเป็นแบบชนบท ความสัมพันธ์ของคนในชนบทส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกครอบครัวเป็นอันดับแรก ทุกคนในครอบครัวช่วยกันทำงาน กล่าวคือ การทำไร่ ทำนา ครอบครัวเป็นทั้งผู้ผลิต และผู้บริโภคถัดจากครอบครัวคือกลุ่มเครือญาติ ต่อมาจึงเป็นเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชนบทหรือ ชุมชนเดียวกันเป็นไปอย่างสนิทสนม ชีวิตประจำวันเผชิญหน้ากันอยู่เสมอฐานะทางเศรษฐกิจไม่แตกต่างกันมากนัก เช่นหมู่บ้านหนึ่ง ๆ มักไม่ผิดแปลกแตกต่างกันมากนัก เพราะอยู่ในสิ่งแวดล้อมคล้ายคลึงกัน

2) ชุมชนในเมือง (Urban Community) ความสัมพันธ์ของคนที่อยู่ในชุมชนในเมืองนับตั้งแต่สถาบันครอบครัว สมาชิกในครอบครัวบางครั้งความใกล้ชิดสนิทสนมอาจมีไม่มากนัก

ความสัมพันธ์ในด้านสังคมมักจะสร้างขึ้นเพราะตำแหน่งหน้าที่การงาน เช่น พ่อค้าและลูกค้านายจ้างและลูกจ้าง ความมักคั่นส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในอาชีพเดียวกัน⁶

จากที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยเลือกพิจารณาการแบ่งชุมชนโดยอาศัยการแบ่งความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม (Social Relation) เพื่อเป็นเกณฑ์ในการแบ่งชุมชนที่จะศึกษาในครั้งนี้ แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมนั้นเกิดจากการประกอบอาชีพในการทำงาน ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะตั้งชื่อชุมชนที่จะศึกษาตามลักษณะการทำงานของชุมชน กล่าวคือตามลักษณะอาชีพส่วนใหญ่ของสมาชิกในชุมชนเป็นสำคัญ โดยจะเรียกชื่อชุมชนและแบ่งตามเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

- 1) ชุมชนเกษตรกรรม หมายถึง ชุมชนที่สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม เช่น ทำสวนมะม่วง สวนกล้วยไม้ สวนมะพร้าว เป็นต้น
- 2) ชุมชนอุตสาหกรรม หมายถึง ชุมชนที่สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม กล่าวคือ อุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดใหญ่ เช่น ผลิตอุปกรณ์ประกอบรถยนต์ ผลิตอาหารกึ่งสำเร็จรูป ผลิตรองเท้า เป็นต้น

หากพิจารณาทางด้านชุมชนหรือท้องถิ่นก็จะเห็นได้ว่า ชุมชนเป็นระบบใหญ่ซึ่งมีโรงเรียนเป็นระบบย่อยภายใน และโรงเรียนเป็นสถาบันของชุมชนซึ่งทำหน้าที่โดยเฉพาะการศึกษาเพื่อตอบสนองกับปัญหาและความต้องการของชุมชน ชุมชนจึงควรมีส่วนโดยตรงต่อการดำเนินงานของโรงเรียน และรับผิดชอบให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ตามสมควร ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ทำให้ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น⁷

แนวความคิดของนักสังคมวิทยาโดย Bennet Tumin และ Melferd ที่เขียนไว้ในหนังสือ Social Life ดูจะมีสาระดีจะได้นำมาวิเคราะห์ให้เข้ากับสถานการณ์ในชุมชนไทยเป็นข้อ ๆ ดังนี้

⁶ไพรัตน์ เดชะรินทร์. ทฤษฎีและแนวทางการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน. (กรุงเทพฯ, 2516) หน้า 54-62

⁷อุทัย บุญประเสริฐ. "ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน" ใน โรงเรียนกับชุมชน. (กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2525), หน้า 51

1. ทุกชุมชนจะต้องดำรงไว้ ซึ่งภาระหน้าที่ทางสรีระวิทยาของสมาชิกภายในชุมชน (Biological Function) สมาชิกภายในชุมชนที่เกิดมา แทนสมาชิกที่ตายไปจะต้องได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่ในเรื่องปัจจัยทั้งสี่ คืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ นอกจากนี้ เป็นภาระครอบครัวแล้ว ชุมชนต้องมีหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือสนับสนุนจัดบริการเรื่องเหล่านี้ ให้แก่สมาชิกในชุมชน พิจารณาให้ก็คือ การรวมบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกบางอย่างภายในชุมชน ตามความต้องการทางสรีระวิทยาของสมาชิกในชุมชน
2. ทุกชุมชนจะต้องจัด ให้มีบริการทางเศรษฐกิจ และบริการอื่น ๆ เพื่อสมาชิก (Economical Services Function) ความต้องการของสมาชิกในชุมชนด้านเศรษฐกิจ หมายถึงด้านการตลาด การให้ความรู้ในรูปการฝึกอบรมให้สมาชิกมีความสามารถในการประกอบอาชีพตามที่ตนถนัดและควรมีอาชีพได้เปรียบในการผลิตของชุมชน
3. ภาระกิจหน้าที่ในการผลิตสมาชิกใหม่ของชุมชน (Production of New Member) นักการศึกษา ได้อธิบายถึงภาระกิจหน้าที่ของชุมชนในเรื่องนี้ เป็นภาระหวังว่าบางชุมชนไม่สนใจต่อการเพิ่มจำนวนสมาชิกในชุมชน
4. ทุกชุมชนจะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษในขบวนการปลูกฝังสมาชิกของชุมชนให้อยู่ในแนวทางที่ชุมชนต้องการ (Socialization of new members) คำอธิบายในภาระหน้าที่ของชุมชนได้พูดไว้มากมาย แต่กล่าวโดยสรุปก็คือ ทุกชุมชนต้องตั้งความหวังในเรื่องความเจริญก้าวหน้าอยู่ที่สมาชิกรุ่นใหม่ ๆ ของชุมชน จะต้องระมัดระวังและมีการวางแผนในการอบรมการศึกษาปลูกฝังชนรุ่นหลัง และจะต้องเริ่มวางระบบตั้งแต่ครอบครัว เพื่อนเล่น โรงเรียน เลี้ยงออกมาถึงสังคมการทำงานที่ตนมีอาชีพในวงการนั้น
5. ทุกชุมชนต้องมีภาระหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยจัดสวัสดิภาพของสมาชิกในชุมชน (Maintenance of order) ความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน นอกจากจะจัดทำในรูปของขนบธรรมเนียมประเพณี แล้วยังรวมถึงข้อกำหนดกฎหมายที่อาจจัดทำขึ้นเพื่อใช้ในชุมชนเอง การคุ้มครองกันสวัสดิภาพทางร่างกายและทรัพย์สินของสมาชิกในชุมชนอาจจัดตั้งอาสาสมัครภายในชุมชน เป็นผู้รับผิดชอบในบางชุมชนผู้ที่เคยผ่านศึกสงคราม หรือผู้ที่ปลดเกษียณอายุมาอยู่ประจำในชุมชนร่วมกับเยาวชนของชุมชน

การอธิบายเรื่องภาระหน้าที่ชุมชนในข้อนี้ ทางบ้านเราก็ทำอยู่แล้ว โดยเฉพาะการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของคนในหมู่บ้าน ศาสนาพุทธมีส่วนช่วยให้อยู่อย่างสงบมากที่สุด

6. ทุกชุมชนต้องมีภาระหน้าที่ในการสร้างสรรค์ ปลูกฝังคุณค่าของสมาชิกภายในชุมชน ให้เกิดความภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (Meaning and Motivation) การที่ชุมชนจะอยู่ถาวรได้นั้น สมาชิกภายในชุมชนต้องมีความภูมิใจ และรู้จักคุณค่าของตนที่เกิดมาในชุมชนนั้น เรื่องนี้สำคัญที่สุด จะเป็นข้อผูกพันจิตใจของคนในชุมชนและเป็นสิ่งแสดงถึงการเอาใจใส่ต่อคนทุกรุ่นทุกวัยที่อยู่ในชุมชน

ในข้อนี้เองจึงทำให้ในโอกาสต่าง ๆ ต้องจัดให้มีวิธีการก่อเกิดพระศนะที่ถูกต้อง และศรัทธาที่ตนเองมีต่อคนในชุมชน งานวันเด็ก งานวันแม่ วันครู การแจกประกาศนียบัตร การประกวดบทความ ตลอดจนพิธีการอื่น การรับรางวัล สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นการสร้างคุณค่าของชีวิตและเป็นการทำให้เห็นความสำคัญของคนวัยต่าง ๆ และเท่ากับเป็นการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน

ภาระหน้าที่ในข้อ 6 นี้ นับว่ามีความสำคัญมากจะเป็นพลังสำคัญที่จะทำให้ภาระกิจหน้าที่อื่นทำได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะถ้าสมาชิกในชุมชนต่างมองไม่เห็นคุณค่าของชุมชนที่ตนอยู่ และชุมชนเองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญแล้ว เรื่องภาระกิจเรื่องอื่น ๆ ก็เกือบจะไม่ต้องพูดถึงอีก^๘

ความร่วมมือของชุมชน

สำหรับ "ความร่วมมือ" นี้มีผู้ให้ความหมายและใช้คำพูดแตกต่างกันไป โดยส่วนใหญ่แล้วก็คล้ายคลึงกันดังจะได้เสนอต่อไป

จากพจนานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา ได้ให้ความหมายของ Cooperation การร่วมมือสหการ คือ รูปแบบของการกระทำระหว่างกันทางสังคม ซึ่งบุคคลและกลุ่มร่วมกิจกรรมหรือทำงานร่วมกัน โดยช่วยเหลือซึ่งกันและกันในวิถีทางที่ค่อนข้างมีระเบียบ เพื่อเป็นการส่งเสริมจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ในวิถีทางเช่นนั้นความสำเร็จของฝ่ายหนึ่งในการกระทำระหว่างกันมีมากเท่าใด ก็ย่อมเป็นความสำเร็จของฝ่ายอื่น ๆ ที่ร่วมกันมากขึ้นเท่านั้น^๙

^๘ไพรัตน์ เดชะรินทร์. ทฤษฎีและแนวทางการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน (กรุงเทพฯ: 2516), หน้า 33-40

^๙พจนานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา, หน้า 86

จากอุทัย บุญประเสริฐ ได้ให้ความหมายของ "ความร่วมมือ" หมายถึง การให้ความร่วมมือ การช่วยเหลือ หรือการให้การสนับสนุนในการทำงานหรือในการปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ฝ่ายที่ให้ความร่วมมือนั้น โดยปกติมักจะแบ่งออกเป็น ความร่วมมือระหว่างบุคคล หรือระหว่างหน่วยงาน หรือระหว่าง 2 ฝ่าย¹⁰

รูปแบบของการร่วมมือ

อานนท์ อามาภิรมย์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบของการร่วมมือไว้ดังนี้คือ

1. การร่วมมือแบบปฐมภูมิ ได้แก่ การร่วมมือของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในแบบปฐมภูมิ เช่น ในครอบครัว ในชุมชน การร่วมมือของกลุ่มมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในทุก ๆ ด้าน และใช้วิธีการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวอย่างเดียวกัน เช่น การพัฒนาชุมชน

2. การร่วมมือกันแบบทุติยภูมิ ได้แก่ การร่วมมือของกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในแบบทุติยภูมิ เช่น ลูกจ้างกับนายจ้างในการประกอบกิจกรรมบางอย่าง โดยมีวัตถุประสงค์บางประการ และต่างมีผลประโยชน์ร่วมกัน

3. การร่วมมือกันแบบตติยภูมิ ได้แก่ การร่วมมือของกลุ่มบุคคลที่มีทัศนคติแตกต่างกัน และต่างฝ่ายต่างมีวัตถุประสงค์ของกลุ่ม เช่น กลุ่มพ่อค้าให้สินบนแก่เจ้าพนักงาน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะได้รับความสะดวกและผลประโยชน์ทางการค้าเป็นการตอบแทน ในขณะที่เจ้าพนักงานผู้ให้ความร่วมมือก็หวังจะได้รับสินบนนั้น¹¹

วิธีการส่งเสริมความร่วมมือ

สงวน สุทธิเลิศอรุณ, จำรัส ดั่งสุวรรณ และจิตติพงษ์ ชรรฆานุสรณ์ ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมความร่วมมือดังนี้

1. พยายามสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกันในความมุ่งหมายของกลุ่ม

¹⁰อุทัย บุญประเสริฐ. "ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน" ใน โรงเรียนกับชุมชน (กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2525), หน้า 68

¹¹นิตยา วีระพงศ์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความร่วมมือของประชาชนในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดยะลา (วิทยานิพนธ์. 2525), หน้า 50

2. ให้สมาชิกพยายามหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ความต้องการของกันและกัน เพื่อจะได้ช่วยเหลือให้ตรงจุด
3. ให้สมาชิกสำรองทำหน้าที่แทนสมาชิกที่ขาดหายไป เพื่อให้งานเดินต่อไป
4. ให้สมาชิกยอมรับและพอใจซึ่งกันและกัน
5. ให้สมาชิกโน้มน้าวหรือชักชวนกันไปในทางที่ดีตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม
6. ให้สมาชิกช่วยเหลือและให้ความสะดวกซึ่งกันและกัน
7. สร้างเสถียรภาพของโครงสร้างของกลุ่มให้มั่นคง¹²

กล่าวโดยสรุปแล้ว ความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อสถาบันการศึกษา จึงเป็นทั้งหน้าที่และความรู้สึกต่อความเป็นเจ้าของที่มีต่อสถาบันการศึกษา เมื่อโรงเรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนย่อมต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนเพื่อเป็นพลังสำคัญในการร่วมกันสร้างความเป็นอันหนึ่งเดียวกันของชุมชน นั้นหมายถึง ความร่วมมือของชุมชนคือพลังสำคัญในการดำเนินงานในด้านกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อชุมชนและเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนนั่นเอง

ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจต่อความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อสถาบันการศึกษา ซึ่งหมายถึงทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ ในโอกาสต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการตรวจสอบและค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อการทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษาโดยตรงนั้น ไม่มี งานวิจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่วไปจึงเป็นการวิจัยในระดับกว้าง ดังจะได้แยกวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือของชุมชนและชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ทำการประเมินโครงการปรับปรุง โรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นโรงเรียนชุมชน ผลการประเมินสรุปได้ว่า

รูปแบบของโรงเรียนชุมชน ควรแตกต่างกันไปตามสภาพของท้องถิ่น โดยถือปรัชญา

¹² นิตยา วีระพงศ์. เรื่องเดียวกัน. หน้า 51

ว่าจะใช้การศึกษาไปแก้ปัญหาของชุมชน ซึ่งนอกจากจะให้การศึกษาของเด็กแล้ว จะต้องให้การศึกษาแก่ผู้ใหญ่ด้วย ส่วนจะจัดอย่างไรต้องดูปัญหาของชุมชนนั้น ๆ โรงเรียนประถมศึกษาสามารถเป็นโรงเรียนชุมชนได้ทุกโรงเรียน โดยทำตามกำลังของโรงเรียนและความจำเป็นของชุมชน

กิจกรรมของโรงเรียนชุมชน โดยปกติโรงเรียนประถมศึกษามีหน้าที่หลัก 2 ประการ คือ ให้ความรู้พลเมือง และให้บริการชุมชน โรงเรียนชุมชน มีหน้าที่ช่วยเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น กิจกรรมที่โรงเรียนชุมชนควรจะมีได้แก่

1. ส่งเสริมวิชาชีพในท้องถิ่น โรงเรียนควรขอให้วิทยากรจากชุมชน และบุคลากรจากโรงเรียนไปช่วยเหลือชุมชนด้วย
2. ให้โรงเรียนเป็นศูนย์ปฏิบัติการกิจกรรมชุมชน เช่น รับเลี้ยงเด็กที่พ่อแม่ต้องไปทำงาน
3. จัดการศึกษาผู้ใหญ่ให้แก่ชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การจัดโรงเรียนชุมชน ทำให้ชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากขึ้น สามารถถึงประชาชนเข้ามาร่วมในการพัฒนาโรงเรียนด้วย ในขณะที่โรงเรียนได้ช่วยพัฒนาชุมชน

ปัจจัยสำคัญของความสำเร็จของโรงเรียนชุมชน โรงเรียนชุมชนจะประสบความสำเร็จ ในการช่วยแก้ปัญหาของชุมชน ต้องอาศัยปัจจัยเหล่านี้คือ บุคลากรที่มีความพร้อมช่วยในสิ่งที่เป็นการต้องการของชุมชนได้ มีค่าตอบแทนผู้ทำงานบ้าง ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ

ในเรื่องความร่วมมือจากชุมชน โรงเรียนร้อยละ 49 และร้อยละ 43 เห็นว่าประชาชนให้ความสนใจและความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนในระดับมาก และปานกลางตามลำดับ โรงเรียนอีกร้อยละ 8 เห็นว่าประชาชนให้ความร่วมมือน้อย เพราะผู้ปกครองยากจนเกรงโรงเรียนจะเรียกเงิน และโรงเรียนก็ยังไม่ได้จัดทำกิจกรรมใดที่เป็นตัวอย่างแก่ชุมชนดีพอ¹³

สุภาวงศ์ จันทวานิช และคณะผู้วิจัย "คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาใน

¹³ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (รายงานการประเมินโครงการ. การปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นโรงเรียนชุมชน, 2524), หน้า 19-24

ชนบท กรณีศึกษาโรงเรียนในภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ผลการวิจัยสรุปว่า

ปัจจัยที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ได้แก่ ปัจจัย 6 ด้าน ดังรายละเอียด

1. ปัจจัยด้านการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การนิเทศและติดตามผล (การวางแผน การนิเทศ ประสิทธิภาพในการนิเทศ และการแบ่งหน้าที่นิเทศ) การใช้เงินนอกงบประมาณ อุปกรณ์การเรียนรู้อุปกรณ์ (การจัดส่งอุปกรณ์ ความสอดคล้องของอุปกรณ์ระหว่างตำราเรียนของรัฐกับ เอกชน และระหว่างความต้องการของโรงเรียนกับบริการของรัฐ ความเพียงพอของอุปกรณ์ โดยเฉพาะสำหรับนักเรียนขาดแคลน และความเท่าเทียมในการได้รับอุปกรณ์) และการบริหารงานระดับอำเภอและระดับกลุ่มโรงเรียน (บทบาทของผู้บริหารระดับอำเภอ และการพิจารณาความดีความชอบ)

2. ปัจจัยด้านครูใหญ่ ประกอบด้วย การปฏิบัติงานของครูใหญ่ (เวลาในการปฏิบัติงาน คุณสมบัติในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ทักษะและความสามารถทางวิชาการกับการวางแผน การติดตามการปฏิบัติงานของครู ความรับผิดชอบของครูใหญ่ ได้แก่ หลักในการปฏิบัติงาน) ความสัมพันธ์ของครูใหญ่กับผู้อื่น (ลักษณะความสัมพันธ์ การพิจารณาความดีความชอบของครู) วิทยะประสบการณ์ และวุฒิ และระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งครูใหญ่

3. ปัจจัยด้านครู ประกอบด้วยคุณลักษณะของครู (วุฒิและประสบการณ์ วิทยะและเพศ สาเหตุที่เลือกอาชีพครู ความรับผิดชอบของครู) การกิจและการปฏิบัติหน้าที่ (ปริมาณงานในความรับผิดชอบ ทักษะในการสอน การใช้เวลาของครู การมีครูครบชั้น ครูในระบบราชการ) ชักจูงและกำลังใจของครู (สถานะทางเศรษฐกิจ สวัสดิการของครู ได้แก่ ที่พัก การเดินทางมาทำงาน และโอกาสได้ศึกษาต่อ) ความสัมพันธ์ของครูกับผู้อื่น

4. ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ความเจริญแบบเมือง (สาธารณูปโภค ได้แก่ ไฟฟ้า รถประจำทาง ถนน แหล่งอุตสาหกรรม การใช้เทคโนโลยีเพื่อทุนแรงในการประกอบอาชีพ เกษตรกรรม) ทำเลที่ตั้งของโรงเรียน บทบาทของผู้นำชุมชนและกรรมการศึกษา (ผู้นำชุมชน คณะกรรมการศึกษาความขัดแย้งในชุมชน) การให้ความร่วมมือแก่โรงเรียน (เงินและแรงงาน บริจาค การให้ความร่วมมือในกิจกรรมของโรงเรียน ความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของโรงเรียน)

5. ปัจจัยด้านผู้ปกครองนักเรียน ประกอบด้วยปัจจัยด้านผู้ปกครอง คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ทิศนะต่อการศึกษาและอนาคตของบุตร ลักษณะการประกอบอาชีพ แบบแผนการ

พักผ่อนหย่อนใจ และความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษและการควบคุมความประพฤติของบุตร

ส่วนปัจจัยด้านแม่เรียนประกอบด้วย พื้นฐานความรู้เดิม การทำกาบ้าน และการขาดเรียน

6. ปัจจัยด้านการเรียนการสอนและการวัดผล ประกอบด้วย ความพร้อมและความเข้าใจของครูในการสอน (การเตรียมความพร้อม ความเข้าใจหลักสูตร เป้าหมายในการสอน) วิธีสอน (การใช้อุปกรณ์ เทคนิคในการสอน การใช้หลักจิตวิทยา การมอบหมายงาน) เนื้อหาที่สอน การใช้เวลาในการสอน การวัดผล (วิธีวัดผลกับการนำไปปฏิบัติ ภาระของครูในการวัดผล การตรวจกาบ้านและสมุดทำงาน การวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและการสอบ)¹⁴

ปรัชญา เวสารัชช์ "การประถมศึกษาในชนบทไทย" เป็นงานวิจัยการประถมศึกษาในด้านต่าง ๆ อย่างกว้าง ๆ โดยมององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประถมศึกษาแต่ละองค์ประกอบ องค์ประกอบที่สำคัญคือ โรงเรียนและบริการทางการศึกษา ระบบบริหารการศึกษา ครู นักเรียน และชุมชน

ในส่วนที่เกี่ยวกับชุมชน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งโดยเฉพาะในเขตท้องที่ห่างไกลความเจริญ ทั้งนี้เพราะในพื้นที่ห่างไกลนั้นครูและโรงเรียนต้องพึ่งพาอาศัยชุมชนในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ ความร่วมมือเพื่อพัฒนาโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน หรือความสะดวกปลอดภัยของครู เป็นต้น

ลักษณะการพึ่งพาเช่นนี้จะเป็นสัดส่วนผูกพันกับความเจริญของชุมชน ดังจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างชุมชนเมืองกับโรงเรียนมีน้อยกว่าความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชนบทกับโรงเรียน แต่ลักษณะที่กล่าวมานี้มีข้อยกเว้นบางประการ คือโรงเรียนจะมีความสัมพันธ์ดีกับชุมชนเพียงไรนั้น ขึ้นกับบทบาทของผู้นำโรงเรียนและผู้นำชุมชน กับฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนด้วย¹⁵

¹⁴ สุกางค์ จันทวานิชและคณะผู้วิจัย. คุณภาพของการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท : กรณีศึกษาโรงเรียนในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2531, หน้า 86-89

¹⁵ ปรัชญา เวสารัชช์, การประถมศึกษาในชนบทไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์, 2527), หน้า 235-242

ดิฉกรรพฒนวิชัยไชติ "การศกษาการศกรรพสร้างควมสมพันธะระหวางโรงเรียนกับชมชนของโรงเรียนประถมศกษา" ผลการวจัย

1. การศกษาการศกรรพสร้างควมสมพันธะระหวางโรงเรียนกับชมชนของโรงเรียนประถมศกษา ตามความคิดเห็นของครูใหญและครกับกรรพการศกษาและประชาชน ในสภาพที่ปฏิบัติจริง และ ในสภาพที่ควรปฏิบัติ ปรากฏผลดังนี้

ในสภาพที่ปฏิบัติจริง ทั้ง 8 การศกรรพ ครูใหญและครมมีความคิดเห็นว่ามีปฏิบัติอยูในระดับมาก 1 การศกรรพ คือ การเข้าร่วมการศกรรพของชมชนระดับปานกลาง 4 การศกรรพ คือ การศกรรพที่เกี่ยวขงกับกรรพการศกษา การศกรรพที่เกี่ยวขงกับวันสำคัญ การศกรรพดานประชาสมพันธะ และการศกรรพที่เกี่ยวขงกับศิษย์เกาดีเตนและวันศิษย์เกา และระดับนอย 3 การศกรรพ คือ การศกรรพที่เกี่ยวขงกับสมาคมและมูลนิธิ การศกรรพสงเสริมการศกษานอกโรงเรียน และการศกรรพที่เกี่ยวขงกับชมชนศกษา

สำหรับกรรพการศกษาและประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีปฏิบัติอยูในระดับปานกลางมี 5 การศกรรพ คือ การศกรรพที่เกี่ยวขงกับกรรพการศกษา การศกรรพที่เกี่ยวขงกับวันสำคัญ การเข้าร่วมการศกรรพของชมชน การศกรรพดานประชาสมพันธะ และการศกรรพที่เกี่ยวขงกับชมชนศกษา และระดับนอยมี 3 การศกรรพ คือ การศกรรพที่เกี่ยวขงกับสมาคมและมูลนิธิ การศกรรพที่เกี่ยวขงกับศิษย์เกาดีเตนและวันศิษย์เกา และการศกรรพสงเสริมการศกษานอกโรงเรียน

ในสภาพที่ควรปฏิบัติ ครูใหญและครกับกรรพการศกษาและประชาชนมีความคิดเห็นตรงกันเกี่ยวขงกับทั้ง 8 การศกรรพดังกลาวว่าควรปฏิบัติอยูในทุกระดับมากทุกการศกรรพ

2. การจัดลำดับความสำคัญของการศกรรพสร้างควมสมพันธะระหวางโรงเรียนกับชมชนของโรงเรียนประถมศกษา ตามความคิดเห็นของครูใหญและคร กับกรรพการศกษาและประชาชน ในสภาพที่ปฏิบัติจริง และ ในสภาพที่ควรปฏิบัติ นำมาจัดลำดับตั้งแตลำดับที่ 1 ถึงลำดับที่ 8 ได้ดังนี้

ในสภาพที่ปฏิบัติจริง การจัดลำดับตามความคิดเห็นของครูใหญและครเป็นดังนี้ คือ การเข้าร่วมการศกรรพของชมชน การศกรรพที่เกี่ยวขงกับกรรพการศกษา การศกรรพที่เกี่ยวขงกับวันสำคัญ การศกรรพดานประชาสมพันธะ การศกรรพที่เกี่ยวขงกับศิษย์เกาดีเตนและวันศิษย์เกา การศกรรพที่เกี่ยวขงกับชมชนศกษา และการศกรรพสงเสริมการศกษานอกโรงเรียน

สำหรับกรรมการศึกษาและประชาชน การจัดลำดับตามความคิดเห็นเป็นดังนี้ คือ การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกรรมการศึกษา กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนศึกษา กิจกรรมด้านการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมาคมและมูลนิธิ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิษย์เก่าดีเด่นและวันศิษย์เก่า และกิจกรรมส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน

ในสภาพที่ควรปฏิบัติ การจัดลำดับตามความคิดเห็นของครูใหญ่ และครูเป็นดังนี้ คือ การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกรรมการศึกษา กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญ กิจกรรมด้านประชาสัมพันธ์ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิษย์เก่าดีเด่นและวันศิษย์เก่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมาคมและมูลนิธิ กิจกรรมส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนศึกษา

สำหรับกรรมการศึกษา และประชาชน การจัดลำดับตามความคิดเห็นเป็นดังนี้ คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกรรมการศึกษา กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญ การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนกิจกรรมด้านประชาสัมพันธ์ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิษย์เก่าดีเด่นและวันศิษย์เก่า กิจกรรมส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนศึกษา และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมาคมและมูลนิธิ¹⁶

นิตยา วีระวงศ์ " ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความร่วมมือของประชาชนในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก " ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยรายได้เฉลี่ยของครอบครัว และการมีตำแหน่งในชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความร่วมมือในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างมีนัยสำคัญ 0.01 ส่วนปัจจัยการได้รับการฝึกอบรมหรือศึกษาเพิ่มเติม ปัจจัยที่จูงใจให้เข้าร่วมกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและความเข้าใจงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความร่วมมือในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ปัจจัยศาสนา อาชีพ และระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความร่วมมือในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

¹⁶ ดิลก นิลนวิชัย โชติ, "การศึกษากิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา", (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์) วิทยาลัย

ปัจจัยที่อธิบายระดับความร่วมมือในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ปัจจัย
การมีตำแหน่งในชุมชน ระดับการศึกษา และปัจจัยที่จูงใจให้เข้าร่วมกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
โดยปัจจัยทั้ง 3 สามารถพยากรณ์ระดับความร่วมมือได้ร้อยละ 41 ได้สมการพยากรณ์ในรูป
คะแนนมาตรฐานดังนี้ คือ

$$Z \ln Y = 0.4406 Z_8 + 0.3431 Z_4 + 0.3065 Z_9 \quad 17$$

¹⁷ นิตยา วีระพงศ์, "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความร่วมมือของประชาชนในการ
ดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดยะลา", (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาพื้นฐานการ
ศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2525), บทคัดย่อ.